

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

De Vita Pastoris Secvnda Pars. In qui ad regimen ordinatè pervenerit,
qualem se in ipso regimine debeat exhibere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74915)

operis in aperto valet assurgere, quia gravat hunc in abditis pondus turpe. Quisquis ergo quolibet horum vitio subigitur, panes Domino offerre prohibetur: ne profecto diluere aliena delicta non valeat is, quem adhuc propria devastant. Quia igi-

tur paucis ad pastorale magisterium dignus qualiter veniat, atque hoc indignus qualiter pertimescat offendimus: nunc is qui ad illud dignè pervenerit, in eo qualiter vivere debeat demonstramus.

DE VITA PASTORIS SECUNDA PARS

Is qui ad regimen ordinate pervenerit, qualem se in ipso regimine debeat exhibere.

CAPUT PRIMUM.

12 **T**ANTUM debet actionem populi actio transcendere Præsulis, quantum distare solet à grege vita pastoris. Oportet namque ut metiri sollicitè studeat, quanta tenendæ rectitudinis necessitate constringitur, sub cuius æstimatione populus grex vocatur. Sit ergo necesse est cogitatione mundus, actione præcipuus, discretus in silentio, utilis in verbo, singulis compassione proximus, præ cunctis contemplatione suspensus, bene agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum justitiæ erectus, interiorum curam in exteriorum occupatione non minuens, exteriorum providentiam in interiorum sollicitudine non relinquens. Sed hæc quæ breviter enumerando perstrinximus, paulò latius replicando disseramus.

Vi rector cogitatione sit mundus.

CAPUT II.

13 **R**ector semper cogitatione sit mundus, quatenus nulla hunc immunditia polluat, qui hoc suscepti officii, ut in alienis quoque cordibus pollutionis maculas tergat: quia necesse est ut esse munda studeat manus, quæ diluere sordes curat; ne tacta quæque deterius inquinat, si sordida insequens lutum tenet. Hinc namque per Prophetam dicitur: *Mundamini qui feris vasa Domini.* Domini etenim vasa ferunt, qui proximorum animas ad æterna sacraria perducendas in suæ conversationis fide suscipiunt. Apud semetipsos ergo quantum debeant mundari conspiciant, qui ad æternitatis templum vasa viventia in sinu propriæ sponsonis portant. Hinc divina voce præcipitur, ut in Aaron pectore rationale iudicii vitis ligantibus imprimatur: quatenus sacerdotale cor nequaquam cogitationes fluxæ possideat, sed ratio sola constringat: nec indiscretum quid vel inutile cogitet, qui ad exemplum aliis constitutus, ex gravitate vitæ semper debet ostendere quantam in pectore rationem portet. In quo etiam rationali vigilanter adjungitur, ut duodecim Patriarcharum nomina describantur. Ascriptos etenim patres semper in pectore ferre, est antiquorum vitam sine intermissione cogitare. Nam tunc sacerdos irreprehensibiliter graditur, cum exempla patrum præcedentium indefinenter intuetur, & cogitationes illicitas sine cessatione considerat, & cogitationes illicitas deprimit, ne extra ordinis limitem operis pedem tendat. Quod bene etiam rationale iudicii vocatur: quia debet rector subtili semper examine bona malaque discernere, & quæ vel quibus, quando vel qualiter congruant, studiosè cogitare: nihilque propriè querere, sed sua commoda propinquorum bona deputare. Unde illic scriptum est: *Pones autem in pectore Aaron quando ingreditur coram Domino, & gestabit iudicium filiorum Israel in pectore suo in conspectu Domini semper.* Sacerdoti quippe iudicium fi-

A liorum Israël in pectore coram Domini conspectu gestare, est subceptorum causas pro sola interni iudicis intentione discutere, ut nihil se ei humanitatis admisceat in hoc quod divina positus vice dispensat, ne correptionis studia privatus dolor exasperet. Cumque contra aliena vitia æmulator ostenditur, quæ sua sunt exequatur: ne tranquillitatem iudicii aut latens invidia maculet, aut præceps ira perturbet. Sed dum consideratur terror ejus qui super omnia præsidet, videlicet iudicis intimi non sine magno regantur timore subiecti. Qui nimirum timor dum mentem rectoris humiliat, purgat; ne hanc aut præsumptio spiritus levet, aut carnis delectatio inquinat, aut per terrenarum rerum cupidinem importunitas pulveræ cogitationis obscurat: quæ tamen non pulsare rectoris animum nequeunt: sed festinare necesse est, ut repugnatione vincantur; ne vitium quod per suggestionem tentat, mollitie delectationis subigat: cumque hæc ab animo tardè repellitur, mucrone consensus occidat.

Vi rector semper sit operatione præcipuus.

CAPUT III.

14 **S**it rector operatione præcipuus, ut vitæ viam subditis vivendo denunciet, & grex qui pastoris vocem moresequitur, per exempla melius quam per verba gradiatur. Qui enim loci sui necessitate exigitur summa dicere, hac eadem necessitate compellitur summa monstrare. Illa namque vox libentius auditorum cor penetrat, quam dicentis vita commendat: quia quod loquendo imperat, ostendendo adjuvat ut fiat. Hinc enim per Prophetam dicitur: *Super montem excelsum ascende in qui evangelizas Sion.* Ut videlicet qui cælesti prædicatione utitur, ima jam terrenorum operum deserens, in rerum culmine stare videatur: tantoque facilius subditos ad meliora pertrahat, quanto per vitæ meritum de supernis clamat. Hinc divina lege armum sacerdos in sacrificium & dextrum accipit & separatum, ut non solum sit ejus operatio utilis, sed etiam singularis: nec inter malos tantummodo quæ recta sunt faciat, sed bene quoque operantes subditos, sicut honore ordinis superat, ita etiam morum virtute transcendat. Cui in usu quoque pectusculum cum armo tribuitur: ut quod de sacrificio præcipitur sumere, hoc de semetipso auctori discat immolare. Et non solum pectore quæ recta sunt cogitet, sed spectatores suos ad sublimia armo operis invitet: nulla præsentis vitæ appetat, nulla pertimescat: blandimenta mundi respectu intimo terrore despiciat, terrores autem considerato internæ dulcedinis blandimento contemnat. Unde supernæ quoque vocis imperio in utroque humero sacerdos velamine superhumerali astringitur: ut contra adversa ac prospera, virtutū semper ornamento muniatur: quatenus iuxta vocè Pauli, per arma justitiæ à dextris sinistrisque

gradiens, cum ad sola quæ anteriora sunt nititur, in nullo delectationis infima latere fleatur. Non hunc prospera elevent, non adversa perturbent, non blanda usque ad voluptatem demulceant, non aspera ad desperationem premant: ut dum nullis passionibus intentionem mentis humiliat, quanta in utroque humero superhumeralis pulchritudine tegatur ostendat. Quod rectè etiam superhumeralis ex auro, hyacintho, purpura, bis tincto cocco, & torta fieri bysso præcipitur; ut quanta sacerdos clarescere virtutum diversitate debeat, demonstratur. In sacerdotis quippe habitu ante omnia aurum fulget, ut in eo intellectus sapientiæ principaliter emicet. Cui hyacinthus, qui aëreo colore resplendet, adjungitur; ut per omne quod intelligendo penetrat, non ad favores infimos, sed ad amorem cælestium surgat: ne dum suis incautus laudibus capitur, ipso etiam veritatis intellectu vacuetur. Auro quoque & hyacintho purpura permiscetur; ut videlicet sacerdotale cor, cum summa quæ prædicat, sperat, in semetipso etiam suggestiones vitiorum reprimat, eisque velut ex regia potestate contradicat: quatenus nobilitatem semper intime regenerationis aspiciat, & cælestis regni sibi habitum moribus tradat. De hac quippe nobilitate spiritus per Petrum dicitur: *Vos autem genus electum, regale sacerdotium*. De hac etiam potestate, qua vitia subigimus, Joannis voce roboramur, qui ait: *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri*. Hanc dignitatem fortitudinis Palmista considerat, dicens: *Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui Deus, nimis confortatus est principatus eorum*. Quia nimirum sanctorum mens principaliter in summis erigitur, cum exterius perpeti abjecta cernuntur. Auro autem, hyacintho ac purpura bis tinctus coccus adjungitur; ut ante interni judicis oculos omnia virtutum bona ex charitate decorentur; & cuncta quæ coram hominibus rutilant, hæc in conspectu occulti arbitri flamma intimi amoris accendat. Quæ scilicet charitas, quia Deum simul ac proximum diligit, quasi ex duplici tinctura fulgescit. Qui igitur sic ad auctoris speciem anhelat, ut proximorum curam negligat, vel sic proximorum curam exequitur, ut à divino amore torpeat: quia unum horum quodlibet negligit, in superhumeralis ornamento habere coccum bis tinctum nescit. Sed cum mens ad præcepta charitatis tenditur, restat D proculdubio ut per abstinentiam caro maceretur. Une & bis tincto cocco torta byssus adjungitur. De terra etenim byssus nienti specie oritur. Et quid per byssum; nisi candens decore munditiæ corporalis castitas designatur? Quæ videlicet torta, pulchritudini superhumeralis innectitur; quia tunc castimonia ad perfectum munditiæ candorem ducitur, cum per abstinentiam caro fatigatur. Cumque inter virtutes ceteras etiam afflictæ carnis meritum proficit, quasi in diversa superhumeralis specie byssus torta candescit.

Ut sit rector discretus in silentio, utilis in verbo.

CAPUT IV.

SIT rector discretus in silentio, utilis in verbo: Sine aut tacenda proferat, aut proferenda reticeat. Nam sicut incauta locutio in errorem pertrahit, ita indiseretum silentium hos qui erudiri poterant, in errore derelinquit. Sæpe namque rectores improvidi humanam amittere gratiam formidantes, loqui liberè recta pertimescunt: & juxta Veritatis vocem, nequaquam jam gregis custodiæ pastorum studio, sed mercenariorum vice deserviunt: quia veniente lupo fugiunt, dum se sub silentio abscondunt. Hinc namque eos per Prophetam Dominus increpat, dicens: *Canes muti non valentes lavare*. Hinc rursus queritur, dicens: *Non ascendistis ex adverso, nec*

A *opposuistis murum pro domo Israel, ut stareis in prælio in die Domini*. Ex adverso quippe ascendere, est pro defensione gregis voce libera hujus mundi potestatibus contraire. Et in die Domini in prælio stare, est pravis decertantibus ex justitie amore resistere. Pastori enim recta timuisse dicere, quid est aliud quam tacendo terga præbuisse? qui nimirum si pro grege se objicit, murum pro domo Israël hostibus opponit. Hinc rursus delinquenti populo dicitur: *Propheta tui viderunt tibi falsa & stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, ut te ad penitentiam provocarent*. Propheta quippe in sacro eloquio nonnumquam doctores vocantur: qui dum fugitiva esse præsentia indicant, quæ sunt ventura manifestant. Quos divinus sermo falsa videre * coarguit; quia dum corripere culpas metuunt, incassum delinquentibus promissa securitate blandiuntur: qui iniquitatem peccantium nequaquam aperiunt, quia ab increpationis voce conticescunt. Clavis quippe apertionis, est sermo correptionis: quia increpandum culpam detegit, quam sæpe nescit ipse etiam qui perpetravit. Hinc Paulus ait: *Ut potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere*. Hinc per Malachiam dicitur: *Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore ejus, quia angelus Domini exercituum est*. Hinc per Esaiam Dominus admonet, dicens: *Clama, ne cesses, quæstuba exalta vocem tuam*. Præconis quippe officium suscipit, quisquis ad sacerdotium accedit: ut ante adventum judicis qui terribiliter sequitur, ipse scilicet clamando gradiatur. Sacerdos ergo si prædicationis est nescius, quam clamoris vocem daturus est præco mutus? Hinc est enim quoddam super pastores primos in linguarum specie Spiritus sanctus infedit: quia nimirum quos repleverit, de se protinus loquentes facit. Hinc Moyse præcipitur ut tabernaculum sacerdos ingrediens, tintinnabulis ambiatur: ut videlicet voces prædicationis habeat, ne superbi spectatoris judicium ex silentio offendat. Scriptum quippe est: *Ut audiat sonitus quando ingreditur & egreditur sanctuarium in conspectu Domini, & non moriatur*. Sacerdos namque ingrediens vel egrediens moritur, si de eo sonitus non auditur: quia iram contra se occulti judicis exigit, si sine prædicationis sonitu incedit. Aprè autem tintinnabula vestimentis illius describuntur inserta. Vestimenta etenim sacerdotis quid aliud quam recta opera debemus accipere? Propheta attestante qui ait: *Sacerdotes tui induantur justitiam*. Vestimentis itaque illius tintinnabula inherent, ut vitæ viam cum linguæ sonitu ipsa quoque sacerdotis opera clament. Sed cum rector se ad loquendum præparat, sub quanto cautela studio loquatur, attendat: ne si inordinatè ad loquendum rapitur, erroris vulnere audientium corda feriantur: & cum fortasse sapiens videri desiderat, unitatis compagem insipienter abscondat. Hinc namque Veritas dicit: *Habete sal in vobis, & pacem habete inter vos*. Per sal quippe, verbi sapientia designatur. Qui igitur loqui sapienter nititur, magnopere metuat, ne ejus eloquio audientium unitas confundatur. Hinc Paulus ait: *Non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem*. Hinc in sacerdotis veste juxta a divinam vocem tintinnabulis mala punica conjunguntur. Quid enim per mala punica, nisi fidei unitas designatur? Nam sicut in malo punico, uno exterius cortice multa interiùs grana muniuntur: sic innumeros sanctæ Ecclesiæ populos unitas fidei contegit, quos intus diversitas meritorum tenet. Ne igitur rector incautus ad loquendum proruat, hoc quod jam præmissimus, per semetipsam Veritas discipulis clamat: *Habete sal in vobis, & pacem habete inter vos*. Ac si figuratè per habitum sacerdotis dicat: Mala punica tintinnabulis jungite, ut per omne quod dicitis, unitatem fidei cauta observate.

tionem teneatis. Providendum quoque est sollicita intentione rectoribus, ut ab eis non solum prava nullo modo, sed ne recta quidem nimis & inordinatè proferantur: quia sæpe dictorum virtus perditur, cum apud corda audientium loquacitatis incantâ importunitate levigatur: & auctorem suum hæc eadem loquacitas inquinat, quæ servare auditoribus ad usum profectus ignorat. Unde bene per Moysen dicitur: *Vir qui fluxum seminis patitur, immundus erit.* In mente quippe audientium semen locutionis, est auditæ qualitas locutionis: quia dum per aurem sermo concipitur, cogitatio in mente generatur. Unde & ab hujus mundi sapientibus prædicator egregius seminiverbius est vocatus. Qui ergo fluxum seminis sustinet, immundus asseritur: quia multiloquio subditus, ex eo se inquinat, quod si ordinatè promeret, prolem rectæ cogitationis edere in audientium corda potuisset: dumque incautus per loquacitatem distulit, non ad usum generis, sed ad immunditiam semen effundit. Unde Paulus quoque cum discipulum de instantia prædicationis admoneret, dicens: *Testificor coram Deo & Christo Jesu, qui iudicaturus est vivos & non mortuos, per adventum ipsius & regnum eius, prædicavi verbum, in ista opportune, importune: dicturus importune, præmissi oportune: quia scilicet apud auditoris mentem ipsa sua vilitate se destruit, si habere importunitas opportunitatem nescit.*

Vi sit rector singulis compassione proximus, præ cunctis contemplatione suspensus.

CAPUT V.

16. **S**I rector singulis compassione proximus, præ cunctis contemplatione suspensus: ut & per pietatis viscera in se infirmitatem ceterorum transferat, & per se exaltationis altitudinem semetipsum quoque invisibilia appetendo transcendat: ne aut alta petens, proximorum infirma despiciat, aut infirmis proximorum congruens, appetere alta derelinquat. Hinc est namque quod Paulus in paradisum ducitur, calique tertij secreta rimatur, & tamen * illa invisibilium contemplatione suspensus, ad cubile carnalium aciem mentis revocat, atque in occultis suis qualiter debeant conversari dispensat, dicens: *Propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, & unaquæque suum virum habeat. Uxori vir debitum reddat: similiter autem & uxor viro.* Et paulò post: *Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi: & iterum reverimini in idipsum, ne tentet vos satanas.* Ecce jam celestibus secretis inseritur, & tamen per condescensionis viscera carnalium cubile perstrutatur: & quem sublevatus ad invisibilia erigit, hunc miseratus ad secreta infirmantium oculum cordis flectit. Cælum contemplatione transcendit, nec tamen statim carnalium sollicitudine deserit: quia compage charitatis summis simul, & infimis junctus, & in semetipso virtute spiritus ad alta valenter rapitur, & pietate in aliis æquanimiter infirmatur. Hinc etenim dicit: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non uror?* Hinc rursus ait: *Factus sum Judæis tamquam Judæus.* Quod videlicet exhibebat non amittendo fidem, sed * ostendendo pietatem: ut in se personam infidelium transfigurans, ex semetipso disceret qualiter aliis misereri debuisset: quatenus hoc illis impenderet, quod sibi ipse, si ita esset, impendi rectè voluisset. Hinc iterum dicit: *Sive mense excedimus, Deo: sive sobrii sumus, vobis:* quia & semetipsum noviter contemplando transcendere, & eundem se auditoribus condescendendo temperare. Hinc Jacob Domino desuper innitente, & uncto deorsum lapide, ascendentes ac descendentes Angelos vidit: quia scilicet prædicatores recti non solum sursum sanctum caput

A Ecclesiæ, videlicet Dominum contemplando appetunt, sed deorsum quoque ad membra illius miserando descendunt. Hinc Moyses crebro tabernaculum intrat & exit: & qui intus in contemplationem rapitur, foris infirmantium negotiis urgetur. Intus Dei arcana considerat, foris onera carnalium portat. Qui de rebus quoque dubiis semper ad tabernaculum recurrit, coram testamenti Arca Dominum consulit: exemplum proculdubio rectoribus præbens, ut cum foris ambigunt quid disponant, ad mentem semper quasi ad tabernaculum redeant: & velut coram testamenti Arca Dominum consulant, si de his in quibus dubitant, apud semetipsum intus sacri eloquij paginas requirant. Hinc ipsa Veritas per susceptionem nostræ humanitatis nobis *Luc. 6. b* ostensa, in monte orationi inhaeret, miracula in urbibus exercet: imitationis videlicet viam bonis rectoribus sternens; ut etsi jam summa contemplando appetunt, necessitatibus tamen infirmantium compatiendo miscantur: quia tunc ad alta charitas mirabiliter surgit, cum ad ima proximorum se misericorditer attrahit: & cum benigne descendit ad * infima, valenter recurrit ad summa. Tales autem * al. sese qui præsentibus exhibeant, quibus subiecti occulta quoque sua proderent non erubescant: ut cum tentationum fluctus parvuli tolerant, ad pastorem mentem quasi ad matris sinum recurrant: & hoc quod se inquinari pulsantis culpæ fordidus prævident, exhortationis ejus solatio ac lacrymis orationis lavent. Unde & ante fores templi ad abluendas ingredientium manus mare aneum, id est luterem, duodecim boves portant: qui quidem facie exterius eminent, sed ex posterioribus latent. Quid namque duodecim bobus, nisi universus pastorum ordo designatur? De quibus Paulo differente lex dicit: *Non obturbabis os bovi trituranti.* Quorum quidem *1. Cor. 9. b* nos aperta opera cernimus, sed apud districtum iudicem que illos posteriùs maneant in occulta retributione nescimus. Qui tamen cum condescensionis suæ patientiam diluendis proximorum confessionibus preparant, velut ante fores templi luterem portant: ut quisquis intrare æternitatis januam nititur, tentationes suas menti pastori indicet, & quasi in boum luterem cogitationis vel operis manus lavet. Et fit plerumque, ut dum rectoris animus aliena tentamenta condescendendo cognoscit, auditis tentationibus etiam ipse pulsetur: quia & hæc eadem per quam populi multitudo diluitur, aqua proculdubio luteris inquinatur. Nam dum sordes diluentium suscipit, quasi suæ munditiæ serenitatem perdit. Sed hæc nequaquam pastori timenda sunt, quia Deo subtiliter cuncta pensante, tantò facilius à sua eripitur, quantò misericordius ex aliena tentatione fatigatur.

Vi sit rector bene agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum iustitia erectus.

CAPUT VI.

17. **S**I rector bene agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum iustitia erectus; ut & bonis in nullo se præferat, & cum pravorum culpa exigit, potestatem protinus sui prioratus agnoscat: quatenus & honore suppresso æqualem se subditis bene viventibus deputet, & erga perverfos jura rectitudinis exercere non formidet. Nam sicut in libris Moralibus dixisse me memini, liquet quòd omnes homines natura æquales genuit, sed variante meritum ordine alios aliis culpa postponit. Ipsa autem diversitas quæ accessit ex vitio, divino iudicio dispensatur: ut quia omnis homo æquè stare non valet, alter regatur ab altero. Unde cuncti qui præsumunt, non in se potestatem debent ordinis, sed æqualitatem pensare conditionis.

Gregorius
Pastoralis
Tom. 2

nec præesse se hominibus gaudeant, sed prodesse. Antiqui etenim patres nostri non reges hominum, sed pastores pecorum fuisse memorantur. Et cum Noë Dominus filiusque ejus diceret: *Crescite & multiplicamini & replete terram*; protinus adjunxit: *Et terror vestester ac tremor sit super cuncta animalia terre*. Quorum videlicet terror ac tremor esse super animalia terræ præcipitur, profectò esse super homines prohibetur. Homo quippe brutis animalibus, non autem hominibus ceteris naturâ prælatus est: & idcirco ei dicitur, ut ab animalibus & non ab hominibus timeatur: quia contra naturam superbi- re, est ab æquali velle timeri. Et tamen necesse est, ut rectores à subditis timeantur, quando ab eis Deum minimè timeri deprehendunt: ut humana saltem formidine peccare metuant, qui divina judicia non formidant. Nequaquam namque præpositi ex hoc quæsito timore superbiunt, in quo non suam gloriam, sed subditorum justitiam quaerunt. In eo enim quod metum sibi à peruersè viventibus exigunt, quasi non hominibus, sed animalibus dominantur: quia videlicet ex qua parte bestiales sunt subditi, ex ea debent etiam formidini jacere substrati. Sed plerumque rector eo ipso quò ceteris præeminet, elatione cogitationis intumescit: & dum ad usum cuncta subjacent, dum ad votum velociter iussa complentur, dum omnes subditi, si qua bene gesta sunt, laudibus efferunt, malè gestis autem nulla auctoritate contradicunt, dum plerumque laudant etiam quod reprobare debuerant, seductus ab his quæ infrà suppetunt, super se animus extollitur; & dum foris immenso favore circumdatur, intus veritate vacua- tur, atque oblitus sui in voces se spargit alienas, ta- lemque se credit, qualem se foris audit, non qualem intus discernere debuit. Subjectos despicit, cos- que æquales sibi naturâ * origine non agnoscit: & quos forte potestatis excefferit, transcendisse se etiam vitæ meritis credit. Cunctis se æstimat amplius sa- pere, quibus se videt amplius posse. In quodam quippe se constituit culmine apud semetipsum, & qui æqua ceteris naturæ conditione constringitur, ex æquo respicere ceteros dedignatur: sicque usque ad ejus similitudinem ducitur, de quo scriptum est: *Omne sublime videt, & ipse est rex super uniuersos filios superbiæ*. Qui singulare culmen appetens, & socialem angelorum vitam despiciens, ait: *Ponam sedem meam ad Aquilonem, & ero similis Altissimo*. Miro ergo iudicio intus foveam dejectionis inuenit, dum foris se in culmine potestatis extollit. Apostata quippe angelo similis efficitur, dum homo hominibus esse similis dedignatur. Sic Saül post humilitatis me- ritum in tumorem superbiæ culmine potestatis ex- crevit: per humilitatem quippe prælatus est, per su- perbiæ reprobatus, Domino attestante, qui ait: *Nonne cum esses parvulus in oculis tuis, caput te cons- titui in tribubus Israel?* Parvulum se in suis prius oculis viderat, sed fultus temporalis potentia, jam se parvulum non videbat. Ceterorum namque com- parationi se præferens, quia plus cunctis poterat, magnum se præ omnibus æstimabat. Miro autem modo cum apud se parvulus, apud Deum magnus, cum verò apud se magnus apparuit, apud Deum parvulus fuit. Plerumque ergo dum ex subditorum affluentia animus inflatur, in * luxum superbiæ ipso potentia fastigio lenocinante corrumpitur. Quam videlicet potentiam bene regit, qui & tenere illam noverit & impugnat. Bene hanc regit, qui scit per illam super culpas erigi, & scit cum illa ceteris æqualitate componi. Humana etenim mens plerum- que extollitur, etiam cum nulla potestate fulcitur; quanto magis in altum se erigit, cum se ei etiam potestas adjungit: Quam tamen potestatem rectè dispenfat qui sollicitè noverit & sumere ex illa quod adjuvat, & expugnare quod tentat, & æqualem se

cum illa ceteris cernere, & tamen se peccantibus ze- lo ultionis anteferre. Sed hanc discretionem plenius agnoscimus, si pastoris primi exemplâ cernamus. Petrus namque auctore Deo sanctæ Ecclesiæ princi- patum tenens, à bene agente Cornelio, & sese ei humiliter prosternente, immoderatiùs venerati re- cufavit, seque illi similem recognovit, dicens: *Sur- ge, ne feceris, & ego ipse homo sum*. Sed cum Ana- niæ & Sapphiræ culpam reperit, mox quantâ po- tentiâ super ceteros excreuisset, ostendit. Verbo namque eorum vitam perculit, quam spiritu per- feratante deprehendit: & summum se intra Eccle- siam contra peccata recoluit, quod honore sibi ve- hementer impenso coram bene agentibus fratribus non agnovit. Illic communionem æqualitatis me- ruit sanctitas actionis, hic zelus ultionis jus aperuit potestatis. Paulus bene agentibus fratribus præla- tum se esse nesciebat, cum diceret: *Non quia domi- namini fidei vestra, sed adiutores sumus gaudij ve- stri*. Atque illico adjunxit: *Fide enim statis*. Ac si id quod protulerat aperiret, dicens: Ideo non do- minamini fidei vestræ, quia fide statis; æquales enim vobis sumus in quo vos stare cognoscimus. Quasi prælatum se fratribus esse nesciebat, cum di- ceret: *Facti sumus parvuli in medio vestrum*. Et rursum: *Nos autem seruos vestros per Christum*. Sed cum culpam quæ corrigi debuisset inuenit, illi- co magistrum se esse recoluit, dicens: *Quid vultis? In virga veniam ad vos*. Summus itaque locus bene d regitur, cum is qui præest, vitiis potius, quam fra- tribus dominatur. Sed cum delinquentes subditos præpositi corrigunt, restat necesse est, ut sollicitè attendant, quatenus per disciplinam debitum culpas quidem jure potestatis feriant, sed per humilitatis custodiam æquales se ipsis fratribus qui corriguntur, agnoscant: quamvis plerumque etiam dignum est, ut eosdem quos corrigimus, tacita nobis cogitatio- ne præferamus. Illorum namque per nos vitia disci- plinæ vigore feriuntur, in his verò quæ ipsi com- mittimus, ne verbi quidem ab aliquo invectione laceramur. Tantò ergo apud Dominum obligatio- res sumus, quantò apud homines inultè peccamus. Disciplina autem nostra subditos divino iudicio tantò liberiores reddit, quantò hic eorum culpas sine vindicta non deserit. Servanda itaque est & in corde humilitas, & in opere disciplina. Atque in- ter hæc solerter intuemum est, ne dum immodera- tiùs custoditur virtus humilitatis, solvantur jura regiminis: & dum prælatus quisque plus se quam decet dejicit, subditorum vitam stringere sub disci- plinæ vinculo non possit. Teneant ergo rectores ex- teriùs quod pro aliorum utilitate suscipiunt: seruent interiùs quod de sua æstimatione pertimescunt. Sed tamen quibusdam signis decenter erumpentibus, eos apud se esse humiles etiam subjecti deprehendant: quatenus & in auctoritate eorum quod formident videant, & de humilitate quod imitentur agnos- cant. Studeant igitur sine intermissione qui præsunt, ut eorum potentia quantò magna exteriùs cernitur, tantò apud eos interiùs deprimatur: ne cogitatio- nem vincat, ne in delectationem sui animum rapiat, ne jam sub se mens eam regere non possit, cui se li- bidine dominandi supponit. Ne enim præidentis animus ad elationem potestatis suæ delectatione ra- piatur, rectè per quemdam sapientem dicitur: *Du- cem te constituerunt, noli extolli, sed esto in illis quasi unus ex illis*. Hinc etiam Petrus ait: *Non dominantes in clero, sed forma facti gregis*. Hinc per semetipsum Veritas ad altiora nos virtutum merita provocans, dicit: *Scitis quia principes gentium dominantur eorum, & qui majores sunt, potestatem exercent in eos. Non ita erit inter vos, sed quicumque voluerit in- ter vos major fieri, sit vestester minister: & qui volue- rit inter vos primus esse, erit vestester seruus: sicut*

Gen. 9. c

* al. or- dine

Tob. 4. 1. d

Esaï. 14. d

1. Reg. 1. d

* al. flu- xum.

Al. 10. d

Al. 5. d

1. Cor. 2

1. Thess

2. b

2. Cor.

4. b

1. Cor. 4. 1

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

d

filii hominis non venit ministrari, sed ministrare. A

Hinc est quod servum ex suscepto regimine elatum, quæ post supplicia maneat, indicat, dicens:

Quod si dixeris malus ille servus in corde suo. M-
ram facit dominus meus venire, & cæperit percu-
tere servos suos, manducet autem & bibat cum
ebriis, & hora qua ignorat, & dividet eum, par-
temque ejus ponet cum hypocritis. Inter hypocritas
enim jure deputatur, qui ex simulatione discipli-
næ ministerium regiminis vertit in usum domina-
tionis: & tamen nonnumquam gravius delinquitur
si inter perverfos plus æqualitas, quam disci-
plina custoditur. Quia enim falsa pietate superatus
ferire Heli delinquentes filios noluit, apud distri-
ctum judicem semetipsum cum filiis crudeli dama-
natione percussit. Hinc namque divina ei voce di-
citur: Honorasti filios tuos magis quam me. Hinc
pastores increpat per Prophetam, dicens: Quod
fractum est non alligastis, & quod abjectum est non
reduxistis. Abjectus enim reducitur cum quisque
in culpa lapsus, ad statum justitiæ ex pastoralis sol-
licitudinis vigore revocatur. Fracturam verò liga-
men astringit, cum culpam disciplina deprimit: ne
plaga usque ad interitum defluat, si hanc distri-
ctionis severitas non coarctat. Sed sæpe deterius
frangitur, cum fractura incautè colligatur, ita ut
gravius scissuram sentiat, si hanc immoderatiùs li-
gamenta confringant. Unde necesse est, ut cum
peccati vulnus in subditis corrigendo restringitur,
*magna se sollicitudine etiam * districtor ipse mode-*
retur: quatenus sic jura disciplinæ contra delinquen-
tes exercent, ut pietatis viscera non amittat. Curan-
dum quippe est, ut rectorem subditis & matrem
pietas, & patrem exhibeat disciplina. Atque inter
hæc sollicita circumspectione providendum, ne aut
districtio rigida, aut pietas sit remissa. Nam sicut
in libris Moralibus jam diximus, disciplina vel mi-
sericordia multum destituitur, si una sine altera te-
neatur. Sed erga subditos suos inesse rectoribus de-
bet & justè consulens misericordia, & piè sapiens
disciplina. Hinc namque est, quod docente Veritate,
per Samaritani studium semivivus in stabulum
ducitur, & vinum atque oleum vulneribus ejus
adhibetur: ut per vinum scilicet mordeantur vulne-
ra, per oleum foveantur. Necesse quippe est, ut
quisquis sanandis vulneribus præest, in vino mor-
fum doloris adhibeat, in oleo mollitiem pietatis:
quatenus per vinum mundentur putrida, per oleum
foveantur sananda. Miscenda ergo est lenitas cum
severitate, faciendum quoddam ex utroque tempe-
ramentum: ut neque multa asperitate exulcerentur
subditi, neque nimia benignitate solvantur. Quod
juxta Pauli vocem bene illa tabernaculi Arca signi-
ficat, in qua cum tabulis virga simul & manna est:
quia cum scripturæ sacræ scientia in boni rectoris
pectore, si est virga districtio, sit & manna
dulcedinis. Hinc David ait: Virga tua & baculus
tuus, ipsa me consolata sunt. Virga enim percuti-
mur, baculo sustentamur. Si ergo est districtio vir-
gæ quæ feriat, sit & consolatio baculi quæ susten-
*ter. Sit itaque amor, sed non emolliens: sit * ri-*
gor, sed non exasperans: sit zelus, sed non immo-
deratè sapiens: sit pietas, sed non plus quàm expe-
diat, parcens: ut dum se in arce regiminis justitia
clementiaque permiscet, is qui præest, corda sub-
ditorum & terrendo demulceat, & tamen ad terro-
ris reverentiam demulcendo confringat.

Ut sit rector internorum curam in exteriorum occu-
patione non minuens, exteriorum providentiam
in internorum sollicitudine non relinquens.

SIT rector internorum curam in exteriorum occu-
patione non minuens, exteriorum providentiam in internorum * occupatione non relinquens: ^{al.}

ne aut exterioribus deditus ab intimis corruat, aut sollici-
tulis interioribus occupatus, quæ foris debet proxi-
mis non impendat. Sæpe namque nonnulli velut ^{al.}

obliti quod fratribus animarum causâ prælati sunt, ^{al.}

toto cordis adnitu secularibus curis inserviunt: ^{al.}

has, cum adsunt, se agere exultant; ad has etiam ^{al.}

cum defunt, diebus ac noctibus cogitationis turbi-
de astibus anhelant. Cumque ab his, cessante for-
sitan opportunitate, quieti sunt, ipsa deterius sua
quiete fatigantur. Voluptatem namque censent si
actionibus deprimentur, laborem deputant si in
terrenis negotiis non laborant. Sicque fit, ut dum
se urgeri mundanis tumultibus gaudent, interna
quæ alios docere debuerant ignorent. Unde sub-
jectorum quoque proculdubio vita torpescit:
quia cum proficere spiritaliter appetit, in exemplo
ejus qui sibi prælatus est, quasi in obstaculo itineris
offendit. Languente enim capite membra incassum
vigent, & in exploratione hostium frustra exerci-
tus velociter sequitur, si ab ipso duce itineris errat-
tur. Nulla subditorum mentes exhortatio sublevat,
eorumque culpas increpatio nulla castigat: quia dum
per animarum præselem terreni exerceret officium
judicis, à gregis custodia vacat cura pastoris; &
subjecti veritatis lumen apprehendere nequeunt,
quia dum pastoris sensus terrena studia occupant,
vento tentationis impulsu Ecclesiæ oculos pulvis
cæcat. Quod contra rectè humani generis Redemp-
tor, cum nos à ventris voracitate compesceret, di-
cens: *Attendite autem vobis, ut non graventur cor-*
da vestra in crapula & ebrietate; illico adjunxit, ^{Luc. 21.}
Aut in curis hujus vite. Ubi pavorem quoque pro-
tinus intentè adjiciens, ^{al.}

Ne forte, inquit, ^{al.}

superve-
niat in vos repentina dies illa. Cujus adventus etiam
qualitatem denunciat, dicens: Tamquam laqueus ^{ibid.}

enim superveniet in omnes qui sedent super faciem
omnis terra. Hinc iterum dicit: ^{Luc. 16.}

Nemo potest duobus ^{Luc. 16.}

dominis servire. Hinc Paulus religiosorum mentes ^e

à mundi consortio contestando, ac potius conven-
niendo suspendit, dicens: ^{2. Tim.}

Nemo militans Deo im-
plicat se negotiis secularibus, ut ei placeat cui se ^{2. a}

probavit. Hinc Ecclesiæ rectoribus & vacandi stu-
dia præcipit, & consulendi remedia ostendit, di-
cens: ^{1. Cor. 6.}

Secularia igitur judicia si habueritis, contemp-
tibiles qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad ju-
dicandum: ut ipsi videlicet dispensationibus terre-
nis inserviant, quos dona spiritalia non exornant.

Ac si apertius dicat: *Quia penetrare intima ne-*
queunt, saltè necessaria foris operentur. Hinc ^{Exod.}

Moyse qui cum Deo loquitur, Jethro alienigenæ
reprehensione judicatur, quod terrenis populorum
negotiis stulto labore deserviat: cui & consilium
mox præbetur, ut pro se alios ad jurgia dirimenda
constituat, & ipse libertius ad erudiendos populos
spiritalium arcana cognoscat. A subditis ergo infe-
riora gerenda sunt, à rectoribus summa cogitanda:
ut scilicet oculus, qui prævidendis gressibus præ-
minet, cura pulveris non obscurer. Caput namque
subjectorum sunt cuncti qui præsumt, & ut recta pe-
des valeant itinera carpere, hæc proculdubio caput
debet ex alto providere, ne à profectus sui itinere
pedes torpeant, cum curvata rectitudine corporis
caput sese ad terram declinat. Quia autem mente
animarum præsul honore pastoralis inter ceteros uti-
tur, si in terrenis negotiis quæ reprehendere in aliis
debet, & ipse versatur? Quod videlicet ex ira ju-
stæ retributionis per Prophetam Dominus minatur,
dicens: ^{18. e}

Et erit sicut populus, sic sacerdos. Sacerdos
quippe est ut populus, quando ea agit is qui spi-
ritali

1. Reg.
4. c
1. Reg. 2.
Ezech.
34. a

* al. di-
strictio
ipsa.
Dist. 45.
c. Sed il-
lud. in
fin.
Lib. 20.
c. 8. &
Epist.
24. lib. 1.

Luc. 10.

Hebr. 9.

Ps. 22. a

* al. vi-
gor.

al.
sollici-
tudine

Luc. 21.

al.

superve-

ibid.

Luc. 16.

e

2. Tim.

2. a

1. Cor. 6.

a

Exod.

18. e

ritali officio fungitur, quæ illi nimirum faciunt qui adhuc de studiis carnalibus judicantur. Quod cum magno scilicet dolore charitatis Hieremias propheta conspiciens, quasi sub destructione templi deplorat, dicens: *Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum?* Quid namque auro, quod metallis ceteris præminet, nisi excellentia sanctitatis? Quid colore optimo, nisi cunctis amabilis reverentia religionis exprimitur? Quid per sanctuarij lapides, nisi factorum ordinum personæ figurantur? Quid platearum nomine, nisi præsentis vite latitudo signatur? Quia enim Græco eloquio *πρόστυλον* latitudo dicitur, profectò à latitudine plateæ sunt vocatæ. Per semetipsam verò Veritas dicit: *Lata & spatiosa via est que ducit ad perditionem.* Aurum igitur obscuratur, quum terrenis actibus sanctitatis vita polluitur. Color optimus commutatur, cum quorundam, qui degere religiose credebantur, estimatio antea cæta minuitur. Nam cum quilibet post sanctitatis habitum terrenis se actibus inferit, quasi colore permutato ante humanos oculos ejus reverentia despecta pallescit. Sanctuarij quoque lapides in plateas disperguntur, cum causarum secularium foras lata itinera expetunt hi, qui ad ornamentum Ecclesiæ internis mysteriis quasi in secretis sanctuarij vacare debuerunt. Ad hoc quippe sanctuarij lapides fiebant, ut intra sancta sanctorum in vestimento summi sacerdotis apparerent. Cum verò ministri religionis à subditis honorem Redemptoris sui ex merito vite non exigunt, sanctuarij lapides in ornamento Pontificis non sunt. Qui nimirum sanctuarij lapides dispersi per plateas jacent, cum personæ factorum ordinum voluptatum suarum libidini deditæ, terrenis negotiis inhaerent. Et notandum, quod non hos dispersos in plateis, sed in capite platearum dicit: quia & cum terrena agunt, summi videri appetunt, ut & lata itinera teneant ex voluptate delectationis, & tamen in platearum sint capite ex honore sanctitatis. Nil quoque obstat si sanctuarij lapides eisdem ipsos quibus constructum sanctuarium existerat, accipimus: qui dispersi in platearum capite jacent, quando factorum ordinum viri terrenis actibus ex desiderio inserviunt, ex quorum prius officio sanctitatis gloria stare videbatur. Sæcularia itaque negotia aliquando ex compassione toleranda sunt, nunquam verò ex amore requirenda: ne cum mentem diligentis aggravant, hanc suo victam pondere ad ima de caelestibus mergant. At contra, nonnulli gregis quidem curam suscipiunt, sed sic sibi vacare ad spiritalia appetunt, ut rebus exterioribus nullatenus occupentur. Qui cum curare corporalia funditus negligunt, subditorum necessitatibus minimè concurrunt. Quorum nimirum prædicatio plerumque despicitur; quia dum delinquentium facta corripiunt, sed tamen eis necessaria præsentis vite non tribuunt, nequaquam libenter audiuntur. Egentis etenim mentem doctrinæ sermo non penetrat, si hunc apud ejus animum manus misericordiæ non commendat. Tunc autem verbi semen facile germinat, quando hoc in audientis pectore pietas prædicantis rigat. Unde rectorem necesse est, ut interiora possit infundere, cogitatione innoxia etiam exteriora providere. Sic itaque pastores erga interiora studia subditorum suorum ferveant, quatenus in eis exterioris quoque vite providentiam non relinquunt. Nam quasi jure, ut diximus, à percipienda prædicatione gregis animus frangitur, si cura exterioris subsidij à pastore negligatur. Unde & primus pastor sollicitè admonet, dicens: *Seniores qui in vobis sunt, obsecro confessor & testis Christi passionum, qui & ejus que in futuro revelanda est, glorie communicator, pacifice qui in vobis est, gregem Dei.* Qui hoc in loco passionem cordis an corporis

S. Greg. Tom. I.

A suaderet, aperuit cum protinus adjuvit: *Procedentes non coactè, sed spontaneè secundum Deum, neque turpis lucri gratia, sed voluntariè.* Quibus profectò verbis pastoribus piè præcavetur, ne dum subditorum inopiam fatiant, se mucrone ambitionis occidant: ne cum per eos carnis subsidiis reficiuntur proximi, ipsi remaneant à justitia pane jejuni. Hanc pastorum sollicitudinem Paulus excitat, dicens: *Qui suorum, & maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.* Inter hæc itaque metuendum semper est, & vigilantè intuendum, ne dum cura ab eis exterior agitur, ab interna intentione mergantur. Plerumque enim, ut prædiximus, corda rectorum dum temporali sollicitudini incautè deserviunt, ab intimo amore frigeunt: & foras sua oblivisci non metuunt, quia animarum regimina susceperunt. Sollicitudo ergo quæ subditis exterioris impenditur, sub certa necesse est mensura teneatur. Unde bene ad Ezechielem dicitur: *Sacerdotes caput suum non radent, neque comam nutriant, sed tonsentes attondeant capita sua.* Sacerdotes namque jure vocati sunt, qui ut sacrum ducatum præbeant, fidelibus præsent. Capilli verò in capite, exteriores sunt cogitationes in mente: qui dum super cerebrum insensibiliter oriuntur, curas vite præsentis designant; quæ ex sensu negligenti, quia importunè aliquando prodeunt, quasi nobis non sentientibus procedunt. Quia igitur cuncti qui præsent, habere quidem sollicitudines exteriores debent, nec tamen eis vehementer incumbere, sacerdotes rectè & caput prohibentur radere, & comam nutrire: ut cogitationes carnis de vita subditorum nec à se funditus amputent, nec rursus ad crescendo nimis relaxent. Ubi & bene dicitur: *Tonsentes tondeant capita sua;* ut videlicet curæ temporalis sollicitudinis & quantum necesse est prodeant, & tamen recidantur citius, ne immoderatiùs excrescant. Dum igitur & per administratam exteriorem providentiam corporum vita protegatur, & rursus per moderatam cordis intentionem non impeditur, capilli in capite sacerdotis & servantur ut cutem cooperiant, & refecantur ne oculos claudant.

Ne placere rector suo studio hominibus appetat, sed tamen ad quod placere debent, intendat.

CAPUT VIII.

IN TER hæc quoque necesse est, ut rector solerter invigilet, ne hunc cupido placendi hominibus pulset: ne cum studiosè interiora penetrat, cum providè exteriora subministrat, se magis à subditis diligere quam veritatem quærat: ne cum bonis actibus fultus, à mundo videtur alienus, hunc auctori reddat extraneum amor suus. Hostis namque Redemptoris est, qui per recta opera quæ facit, ejus vice ab Ecclesia amari concupiscit: quia adulterinæ cogitationis reus est, si placere puer sponse oculis appetit per quem sponsus dona transmittit. Qui nimirum amor proprius cum rectoris mentem ceperit, aliquando hanc inordinatè ad molliem, aliquando verò ad asperitatem rapit. Ex amore etenim suo mens rectoris in molliem vertitur; quia cum peccantes subditos respicit, ne erga hunc eorum dilectio torpeat, corrigere non præsumit: nonnumquam verò errata subditorum quæ increpare debuerat, adulatione demulcet. Unde bene per Prophetam dicitur: *Va his qui consunt pulvillos sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite univèrse atque ad capiendas animas.* Pulvillos quippe sub omni cubito manus ponere, est cadentes à sua recitudine animas, atque in hujus mundi se delectatione reclinales, blanda adulatione refovere. Quasi enim pulvillo cubitus, vel cervicalibus caput jacentis ex-

Y y

cipitur, cum correptionis duritia peccanti subtrahitur, eique mollities favoris adhibetur, ut in errore molliter jaceat, quem nulla asperitas contradictionis pulsatur. Sed haec rectores, qui semetipsos diligunt, his proculdubio exhibent, a quibus se noceri posse in studio gloriae temporalis timent. Nam quos nil contra se valere conspiciunt, hos nimirum asperitate rigidae semper invectionis premunt, numquam clementer admonent, sed pastoralis mansuetudinis obliti, jure dominationis terrent. Quos recte per Prophetam divina vox increpat, dicens: Vos autem cum austeritate imperabatis eis & cum potentia. Plus enim se suo auctore diligentes, jaeteranter erga subditos se erigunt, nec quid agere debeant, sed quid valeant attendunt: nil de subsequenti iudicio metuunt, improbe de temporali potestate gloriantur: libet ut licenter & illicita faciant, & subditorum nemo contradicat. Qui ergo & prava studet agere, & tamen ad haec vult ceteros tacere, ipse sibi metis est, quia plus veritate se appetit diligi, quam contra se non vult defendi. Nemo quippe est qui ita vivat, ut aliquatenus non delinquat. Ille ergo se ipso amplius veritatem desiderat amari, qui sibi a nullo vult contra veritatem parci. Hinc etenim Petrus increpationem Pauli libenter accepit: hinc David correptionem subditi humiliter audivit: quia rectores boni dum privato diligere amore se nesciunt, liberae puritatis verbum a subditis obsequium humilitatis eredunt. Sed inter haec necesse est, ut cura regiminis tanta moderaminis arte temperetur, quatenus subditorum mens cum quadam recte sentire potuerit, sic in vocis libertatem prodeat, ut tamen libertas in superbiam non erumpat: ne dum fortasse immoderatus linguae eis libertas conceditur, vita ab his humilitas amittatur. Sciendum quoque est quod oporteat, ut rectores boni placere hominibus appetant, sed ut suae aestimationis dulcedine proximos in affectum veritatis trahant, non ut se amari desiderent, sed ut dilectionem suam quasi quamdam viam faciant, per quam corda audientium ad amorem conditoris introducant. Difficile quippe est, ut quamlibet recta denuncians praedicator qui non diligitur, libenter audiat. Debet ergo qui praest, & studere se diligi, quatenus possit audiri, & tamen amorem suum pro semetipso non querere, ne inveniatur ei cui servire per officium cernitur, occulta cogitationis tyrannide refulsare. Quod bene Paulus insinuat, cum sui nobis studij occulta manifestat, dicens: Sicut & ego per omnia omnibus placeo. Qui tamen rursus dicit: Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem. Placet ergo Paulus, & non placet: quia in eo quod placere appetit, non se, sed per se hominibus placere veritatem quaerit.

Quod scire sollicite rector debet, quia plerumque vitia virtutes se esse mentiuntur.

CAPUT IX.

SCIRE etiam rector debet quod plerumque vitia virtutes se esse mentiuntur. Nam saepe sub parsi- moniae nomine se tenacia palliat, contraque se effusio sub appellatione largitatis occultat. Saepem inordinata remissio pietas creditur, & effrenata ira spiritalis zeli virtus aestimatur. Saepem praecipitata actio velocitatis efficacia, atque agendi tarditas gravitatis consilium putatur. Unde necesse est ut rector animarum, virtutes ac vitia vigilantem cura discernat, non aut cor tenacia occupet, & parcum se videri in dispensationibus exultet: aut cum effusum quid impenditur, largum se quasi miserando glorietur: aut remittendo quod ferire debuit, ad aeterna supplicia subditos pertrahat; aut immaniter feriendo quod delinquitur, ipse gravius delinquat: aut hoc quod agi recte ac graviter potuit, immaturè praeveniens

leviget; aut bonae actionis meritum differendo ad deteriora permutet.

Qua esse debet rectoris discretio correptionis & dissimulationis, fervoris & mansuetudinis.

CAPUT X.

SCIENDUM quoque est, quod aliquando subsectorum vitia prudenter dissimulanda sunt, sed quia dissimulantur, indicanda: aliquando & aperte cognita, maturè toleranda, aliquando verò subtiliter & occulta perscrutanda: aliquando leniter arguenda, aliquando autem vehementer increpanda. Nonnulla quippe, ut diximus, prudenter dissimulanda sunt, sed quia dissimulantur, indicanda: ut cum delinquens & deprehendi se cognoscit & peti, has quas in se tacite tolerari considerat, augere culpas erubescat, seque se iudice puniat, quem sibi apud se rectoris patientia clementer excusat. Qua scilicet dissimulatione bene Judaeam Dominus corripit, cum per Prophetam dicit: Mentita es, & mei non es recordata, neque cogitasti in corde tuo, quia ego taceo & quasi non vident. Et dissimulavit ergo culpas, & innotuit: quia & contra peccantem tacuit, & hoc ipsum tamen quia tacuerit dixit. Nonnulla autem vel aperte cognita, maturè toleranda sunt, cum videlicet rerum minimè opportunitas congruit, ut aperte corrigantur. Nam secta immature vulnera deterius infervefunt, & nisi cum tempore medicamenta conveniant, constat proculdubio quod mendendi officium amittant. Sed cum tempus subditis ad correptionem quaeritur, sub ipso culparum pondere patientia Praefulus exercetur. Unde bene per Psalmistam dicitur: Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores. In dorso quippe onera sustinemus. Supra dorsum igitur suum fabricasse peccatores queritur, ac si aperte dicat: Quos corrigere nequeo, quasi superimpositum onus porto. Nonnulla autem occulta subtiliter sunt perscrutanda, ut quibusdam signis erumpentibus, rector in subditorum mente omne quod clausum later, inveniat, & interveniente correptionis articulo, ex minimis majora cognoscat. Unde recte ad Ezechielem dicitur: Fili hominis, fode parietem. Ubi mox idem Propheta subiungit: Et cum fodissem parietem, apparuit ostium unum. Et dixit ad me: Ingredere, & vide abominationes pessimas, quas isti faciunt hic. Et ingressus vidi: & ecce omnis similitudo reptilium, & animalium abominatio, & universa idola domus Israel depicta erant in pariete. Per Ezechielem quippe praepositorum ordo signatur, per parietem duritia subditorum. Et quid est parietem fodere, nisi acutis inquisitionibus duritiam cordis aperire? Quem cum fodisset, apparuit ostium: quia cum cordis duritia vel studiosis percunctationibus, vel maturis correptionibus scinditur, quasi quadam janua ostenditur, ex qua omnia in eo qui corripitur cogitationum interiora videantur. Unde & bene illic sequitur: Ingredere & vide abominationes pessimas, quas isti faciunt hic. Quasi ingreditur ut abominationes aspiciat, qui discussis quibusdam signis exterioribus apparentibus, ita corda subditorum penetrat, ut cuncta ei quae illicite cogitantur innotescant. Unde & subdidit: Et ingressus vidi: & ecce omnis similitudo reptilium, & animalium abominatio. In reptilibus cogitationes omnino terrenae signantur, in animalibus verò jam quidem aliquantulum a terra suspensa, sed adhuc terrenae mercedis praemia requirerentes. Nam reptilia toto ex corpore terrae inhaerent, animalia autem mole corporis a terra suspensa sunt, appetitu tamen gulae ad terram semper inclinantur. Reptilia itaque sunt intra parietem, quando cogitationes volvuntur in mente, quae a terrenis desideriis numquam levantur.

S. GREGORII PASTORALIS CURAE TOM. II.

Ezech. 34. #

Galat. 2. Reg. 12. d

* al. v. citatis

1. Cor. 10. g Gal. 1. b

* al. perditur.

21.

Ez. 17. c

Ps. 124. a

Ezech. 8. b

* al. persona

Animalia quoque sunt intra parietem, quando & si qua iam iusta, si qua honesta cogitantur, appetendis tamen lucris temporalibus honoribusque deseruiunt: & per semetipsa quidem quasi à terra suspensae sunt, sed adhuc per ambitum quasi per gulæ desiderium sese ad ima submitunt. Unde & bene subditur: *Et uniuersa idola domus Israel depicta erant in pariete.* Scriptum quippe est: *Et auaritia, que est idolorum seruitus.* Rectè ergo post animalia idola describuntur: quia etsi honesta actione nonnulli quasi à terra se erigunt, ambitione tamen inhonesta semetipsos ad terram deponunt. Bene autem dicitur, *Depicta erant:* quia dum exteriorum rerum intrinsecus species attrahuntur, quasi in corde depingitur quidquid fidei imaginibus deliberando cogitatur. Notandum itaque est, quia prius foramen in pariete, ac deinde ostium cernitur, & tunc demum occulta abominatio demonstratur: quia nimirum uniuersusque peccati prius signa forinsecus, deinde janua apertæ iniquitatis ostenditur, & tunc demum omne malum quod intus latet aperitur. Nonnulla autem sunt leniter arguenda: nam cum non malitia, sed sola ignorantia vel infirmitate delinquitur, profectò necesse est, ut magno moderamine ipsa delicti correpto temperetur. Cuncti quippe quousque in hac mortali carne subsistimus, corruptionis nostræ infirmitatibus subjacemus. Ex se ergo debet quisque colligere qualiter alienè hunc oporteat imbecillitati misereri, ne contra infirmitatem proximi si ad increpationis vocem seruetius rapitur, oblitus sui esse videatur. Unde bene Paulus admonet, dicens: *Si preoccupatus fueris homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, infirmis huiusmodi in spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne & tu remiseris.* Acti apertè dicat: Cum duplicet ex aliena infirmitate quod conspicias, pensa quod es; ut in increpationis zelo se spiritus temperet, dum sibi quoque quod increpat timet. Nonnulla autem sunt vehementer inceptanda, ut cum culpa ab auctore non cognoscitur, quanti sit ponderis ab increpantis ore sentiat. Et cum sibi quis malum quod perpetravit leuigat, hoc contra se graviter ex corripientis asperitate pertimescat. Debitum quippe rectoris est supernæ patriæ gloriam per vocem prædicationis ostendere, quanta in huius vitæ itinere tentamenta antiqui hostis lateant aperire, & subditorum mala quæ tolerari leniter non debent, cum magna zeli asperitate corrigere: ne si minus contra culpas accenditur, culpæ omnium reus ipse teneatur. Unde bene ad Ezechielem dicitur: *Sume tibi laterem, & pones eum coram te, & describes in eo ciuitatem Hierusalem.* Statimque subiungitur: *Et ordinabis aduersus eam obsidionem, & edificabis munitiones, & comportabis aggerem, & dabis contra eam castra, & pones arietes in gyro.* Eique ad munitionem suam protinus subinfertur: *Et tu sume tibi sartagine ferream, & pones eam murum ferreum inter te & inter ciuitatem.* Cujus enim Ezechiel propheta nisi magistrorum speciem tenet? Cui dicitur: *Sume tibi laterem, & pones eum coram te, & describes in eo ciuitatem Hierusalem.* Sancti quippe doctores sibi laterem sumunt, quando terrenum auditorum cor, ut doceant, apprehendunt. Quem scilicet laterem coram se ponunt; quia tota illud mentis intentione custodiunt. In quo & ciuitatem Hierusalem iubentur describere; quia prædicando terrenis cordibus curant summopere quæ sit supernæ pacis visio demonstrare. Sed quia incassum gloria patriæ celestis agnoscitur, nisi & quanta hic irruant hostis callidi tentamenta noscantur, aprè subiungitur: *Et ordinabis aduersus eam obsidionem, & edificabis munitiones.* Sancti quippe prædicatores obsidionem circa laterem, in quo Hierusalem ciuitas descripta est, ordinant, quando terrenæ menti, sed jam supernam patriam requirenti, quanta eam

S. Greg. Tom. I.

A in huius vitæ tempore vitiis impugnet aduersitas demonstrant. Nam cum unumquodque peccatum quomodo proficientibus infidetur ostenditur, quasi obsidio circa ciuitatem Hierusalem voce prædicatoris ordinatur. Sed quia non solum debent innotescere qualiter vitia impugnent, verum etiam quomodo custodita nos virtutes roborent, rectè subiungitur: *Et edificabis munitiones.* Munitiones quippe sanctus prædicator edificat, quando quæ virtutes quibus resistant vitiis demonstrat. Et quia crescente virtute, plerumque bella tentationis augentur, rectè adhuc additur: *Et comportabis aggerem, & dabis contra eam castra, & pones arietes in gyro.* Aggerem namque comportat, quando prædicator quisque molem crescentis tentationis enunciat. Et contra Hierusalem castra erigit, quando rectæ intentioni audientium hostis callidi circumspectas & quasi incomprehensibiles insidias prædicat. Atque arietes in gyro ponit, cum tentationum aculeos in hac vita nos undique circumdantes, & virtutum murum perforantes innotescit. Sed cuncta hæc licet subtiliter rector insinuet, nisi contra delicta singulorum emulationis spiritu ferueat, nullam sibi in perpetuum abolitionem parat. Unde illic adhuc rectè subiungitur: *Et tu sume tibi sartagine ferream, & pones eam murum ferreum inter te & inter ciuitatem.* Per sartagine quippe fritura mentis, per ferrum verò increpationis fortitudo signatur. Quid verò acrius doctoris mentem, quam zelus Dei frigit & excruciat? Unde Paulus huius sartagine urebatur frixurâ, cum diceret: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non uror?* Et quia quisquis zelo Dei accenditur, ne damnari ex negligentia debeat, forti in perpetuum custodia inunitor, rectè dicitur: *Pones eam murum ferreum inter te & ciuitatem.* Sartago enim ferrea murus ferreus inter Prophetam & ciuitatem ponitur; quia cum nunc fortem zelum retores exhibent, eundem zelum postmodum inter se & auditores suos fortem munitionem tenent: ne tunc ad vindictam destituti sint, si nunc fuerint in correptione dissoluti. Sed inter hæc sciendum est, quia dum ad increpationem se mens doctoris exasperat, difficile valde est, ut non aliquando & ad aliquid quod dicere non debet, erumpat. Et plerumque contingit, ut dum culpa subditorum cum magna inuentione corripitur, magistri lingua usque ad excessus verba pertrahatur. Cumque increpatione immoderata accenditur, corda delinquentium in desperatione deprimuntur. Unde necesse est, ut exasperatus rector, cum subditorum mentem plus se quam debuit percussisse considerat, apud se semper ad penitentiam recurrat: ut per lamenta veniam in conspectu veritatis obtineat, ex eo etiam quod per zeli eius studium peccat. Quod figuratè Dominus per Moysen præcipit, dicens: *Si quis abierit cum amico suo simpliciter in siluam ad ligna cadenda, & lignum securis fugerit manu, ferrumque lapsum de manubrio amicum ejus percussit & occiderit, hic ad unam supradictarum urbium fugiet, & viuet: ne forte proximus ejus, cuius effusus est sanguis, doloris stimulo persequatur & apprehendat eum, & percussit animam ejus.* Ad siluam quippe cum amico imus, quoties ad intuenda subditorum delicta conuertimur. Et simpliciter ligna succidimus, cum delinquentium vitia pia intentione refecimus. Sed securis* manu fugit, cum se increpatione plus quam necesse est in asperitatem pertrahit. Ferrumque de manubrio profilit, cum de correptione sermo durior excedit. Et amicum percussit & occidit, quia auditorem suum prolata contumelia à spiritu dilectionis interficit. Corrupti namque mens repente ad odium proruit, si hanc immoderata increpatione plus quam debuit addidit. Sed is qui incautè ligna percussit & proximum extinguit, ad tres necesse est urbes

Y y ij

fugiat, ut in una eorum defensus vivat: quia si ad penitentiam lamenta conversus, in unitate sacramenti sub spe, fide & charitate absconditur, reus perpetrati homicidij non tenetur. Eumque extincti proximus & cum invenerit non occidit: quia cum districtus iudex venerit, qui sese nobis per naturæ nostræ consortium junxit, ab eo proculdubio culpæ reatum non expetit, quem sub ejus venia fides, spes & charitas abscondit.

Quantum rector sacra legis meditationibus esse debeat intentus.

CAPUT XI.

22. **S**ed omne hoc rite à rectore agitur, si supernæ formidinis & dilectionis spiritu afflatus, studiosè quotidie sacri eloquij præcepta meditetur: ut in eo vim sollicitudinis, & erga cælestem vitam providæ circumspeditionis, quam humanæ conversationis usus indefinenter destruit, divinæ admonitionis verba restaurent: & qui ad vetustatem vitæ per societatem secularium ducitur, ad amorem semper spiritualis patriæ compunctionis aspiratione renovetur. Valde namque inter humana verba cor defluit: cumque indubitanter constet quòd externis occupationum tumultibus impulsus à semetipso corruat, studere incessabiliter debet, ut per eruditionis studium resurgat. Hinc est enim quòd prælatum gregi discipulum Paulus admonet, dicens:

1. Tim. Dum venio attende lectioni. Hinc David ait: Quomodo dilexi legem tuam Domine, tota die meditatio mea est. Hinc Moysi Dominus de portanda Arca præcepit, dicens: Facies quatuor circulos aureos, quos ponet per quatuor Arca angulos, faciesque veteres de lignis sethim, & operies auro, inducesque per circulos qui sunt in Arca lateribus, ut portetur in

A eis, qui semper erunt in circulis, nec unquam extrahentur ab eis. Quid per Arcam, nisi sancta Ecclesia figuratur? Cui quatuor circuli aurei per quatuor angulos jubentur adjungi: quia in eo quòd per quatuor mundi partes dilatata tenditur, proculdubio quatuor sancti Evangelij libris accincta prædicatur. Vectesque de lignis sethim sunt, qui eisdem ad portandum circulis inferuntur: quia fortes perseverantesque doctores velut impubilia ligna quaerendi sunt, qui instructioni factorum voluminum semper inhaerentes, sanctæ Ecclesiæ unitatem denuncient, & quasi intromissis circulis Arcam portent. Vectibus quippe Arcam portare, est bonis doctoribus sanctam Ecclesiam ad rudes infidelium mentes prædicando deducere. Qui autem quoque jubentur operiri, ut dum sermone aliis insonant, ipsi etiam vitæ splendore fulgeant. De quibus aptè subditur: Qui semper erunt in circulis, nec unquam extrahentur ab eis. Quia nimirum necesse est, ut qui ad officium prædicationis exebant, à sacre lectionis studio non recedant. Ad hoc namque veteres esse in circulis semper jubentur, ut cum portari Arcam opportunitas exigit, de intromittendis vectibus portandi tarditas nulla generetur: quia videlicet cum spiritali aliquid à subditis pastor inquiritur, ignominiosum valde est si tunc quaerat discere, cum quaestionem debet enodare. Sed circuli veteres inhaerent, ut doctores semper in suis cordibus eloquia sacra meditates, testamenti Arcam sinemora elevent, si quidquid peccesse est, protinus docent. Unde bene primus pastor Ecclesiæ pastores ceteros admonet, dicens: Parati semper ad satisfactionem omnipotentis vos rationem de ea qua in vobis est spe. Ac si apertè dicat: Ut ad portandam Arcam nulla mora præpediat, veteres à circulis nunquam recedant.

TERTIA PARS.

QUALITER RECTOR BENE VIVENS
debeat docere & admonere subditos.

PROLOGVS.

23. **Q**uia igitur qualis esse debeat pastor ostendimus, nunc qualiter doceat, demonstramus. Ut enim longè ante nos reverendæ memoriæ Gregorius Nazianzenus edocuit, non una eademque cunctis exhortatio congruit, quia nec cunctos par morum qualitas altringit. Saepè namque aliis officium, quæ aliis profunt. Quia & plerumque herba quæ hæc animalia nutriunt, alia occidunt: & lenis sibilus equos mitigat, catulos instigat. Et medicamentum quod hunc morbum imminuit, alteri vires jungit: & panis qui vitam fortium roborat, parvulorum necat. Pro qualitate igitur audientium formari debet sermo doctorum, ut & ad sua singulis congruat, & tamen à communis ædificationis arte numquam recedat. Quid enim sunt intentæ mentes auditorum, nisi ut ita dixerim, quædam in cithara tensiones strætæ chordarum: quas tangendi artifex, ut non sibi metipso dissimile canticum faciant, dissimiliter pulsant. Et idcirco chordæ consonam modulationem reddunt: quia uno quidem pleetro, sed non uno impulsu feriuntur. Unde & doctor quisque, ut in una cunctos virtute charitatis ædificet, ex una doctrina, non una eademque exhortatione tangere corda audientium debet.

Quanta debet esse diversitas in arte prædicationis.

CAPUT PRIMUM.

24. **A**LITER namque admonendi sunt viri, atque aliter feminae. adm. 1.

Aliter juvenes, aliter senes. 1.
Aliter inopes, aliter locupletes. 3.
Aliter læti, aliter tristes. 4.
Aliter subditi, aliter prælati. 5.
Aliter servi, aliter domini. 6.
Aliter hujus mundi sapientes, aliter hebetes. 7.
Aliter impudentes, aliter verecundi. 8.
Aliter protervi, aliter pusillanimes. 9.
Aliter impatientes, aliter patientes. 10.
Aliter benevoli, aliter invidi. 11.
Aliter simplices, aliter impuri. 12.
Aliter incolumes, aliter ægri. 13.
Aliter qui flagella metuunt, & propterea innocenter vivunt; aliter qui sic in iniquitate duraverunt, ut neque per flagella corrigantur. 14.
Aliter nimis taciti, aliter multiloquio vacantes. cap. 15.
Aliter pigri, aliter præcipientes. 16.
Aliter mansueti, aliter iracundi. 17.
Aliter humiles, aliter elati. 18.
Aliter pertinaces, aliter inconstantes. 19.
Aliter gulæ dediti, aliter abstinentes. 20.
Aliter qui sua misericorditer tribuunt, aliter qui aliena rapere contendunt. 21.
Aliter qui nec aliena appetunt, nec sua latè giuntur: aliter qui & ea quæ habent tribuunt, & tam en aliena rapere non desistunt. 22.
Aliter discordes, aliter pacati. 23.
Aliter seminantes jurgia, aliter pacifici. 24.
Aliter qui sacra legis verba non intelligunt rectè; aliter qui rectè quidem intelligunt, sed hæc humiliter non loquuntur. 25.